

Euroopan huumausaineiden ja
niiden väärinkäytön seurantakeskus

ESPAD

Yhteenveto

ESPAD -raportti 2011

Koululaisten päihteiden käyttö 36 maassa Euroopassa

Oikeudellinen huomautus

Tällä Euroopan huumausaineiden ja niiden väärinkäytön seurantakeskuksen (EMCDDA) julkaisulla on tekijänoikeussuoja. EMCDDA ei ota vastuuta tämän asiakirjan sisältämien tietojen käytön seurauksista. Tämän julkaisun sisältö ei välttämättä vastaa EMCDDA:n yhteistyökumppaneiden, EU:n jäsenvaltioiden tai minkään Euroopan unionin toimielimen tai viraston virallisia näkemyksiä.

Internetissä on paljon lisätietoja Euroopan unionista.
Tietoja voi hakea Europa-palvelimen kautta (<http://europa.eu>).

Europe Direct -palvelusta saa vastauksia Euroopan unionia koskeviin kysymyksiin.

Maksuton puhelinnumero (*):

00 800 6 7 8 9 10 11

(*) Joidenkin matkapuhelinoperaattoreiden verkosta soittaminen 00 800 -alkuisiin numeroihin on estetty tai maksullista.

Tämä tiivistelmä on saatavana seuraavilla kielillä: bulgariaksi, espanjaksi, tšekiksi, tanskaksi, saksaksi, viroksi, kreikaksi, englanniksi, ranskaksi, italiaksi, latviaksi, liettuaksi, unkariksi, hollanniksi, puolaksi, portugaliksi, romaniaksi, slovakiksi, sloveeniksi, suomeksi, ruotsiksi, kroatiaksi ja norjaksi. Euroopan unionin elinten käännöskeskus on tehnyt kaikki käännökset. Luettelointitiedot ovat tämän julkaisun lopussa.

Luxemburg: Euroopan unionin julkaisutoimisto, 2012

ISBN: 978-92-9168-515-8

doi: 10.2810/54921

© Euroopan huumausaineiden ja niiden väärinkäytön seurantakeskus, 2012

Tekstin jäljentäminen on sallittua, kunhan lähde mainitaan.

Euroopan huumausaineiden ja
niiden väärinkäytön seurantakeskus

Cais do Sodré, 1249-289 Lissabon, Portugal
Puh. (351) 211 21 02 00 • info@emcdda.europa.eu
www.emcdda.europa.eu

Sisällys

Esipuhe	4
Yhteenveto	5
Tutkimusmenetelmät ja aineiston laatu	5
Tupakkatuotteet	6
Alkoholi	6
Laittomat huumeet	9
Muut päihteet	10
Lopuksi	11
Keskeiset luvut huumeiden käytöstä	14

Kirjoittajat:

Björn Hibell, Swedish Council for Information on Alcohol and Other Drugs (CAN), Tukholma, Ruotsi.

Ulf Guttormsson, Swedish Council for Information on Alcohol and Other Drugs (CAN), Tukholma, Ruotsi.

Salme Ahlström, Alkoholi ja huumeet -yksikkö, Terveystieteiden tutkimuskeskus (THL), Helsinki, Suomi.

Olga Balakireva, Institute of Economy and Prognoses, NASU, Kiova, Ukraina.

Thoroddur Bjarnason, Department of Social Sciences, University of Akureyri, Islanti

Anna Kokkevi, University Mental Health Research Institute, Ateena, Kreikka.

Ludwig Kraus, IFT Institut für Therapieforschung, München, Saksa & Centre for Social Research on Alcohol and Drugs, SoRAD, Stockholm University, Tukholma, Ruotsi

Koko raportin bibliografiset tiedot:

Hibell, B., Guttormsson, U., Ahlström, S., Balakireva, O., Bjarnason, T., Kokkevi, A. and Kraus, L. (2012), The 2011 ESPAD report. Substance use among students in 36 European countries. The Swedish Council for Information on Alcohol and Other Drugs, Stockholm, Sweden.

Ohjeet koko raportin lataamisesta ovat osoitteessa: <http://www.espad.org>

Esipuhe

Olemme iloisia voidessamme esittää vuoden 2011 eurooppalaisen koululaistutkimuksen (European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs, ESPAD) raportin keskeisiä tuloksia. ESPAD on yhteistyöprojekti, johon kuuluu itsenäisiä tutkimusryhmiä yli neljästäkymmenestä Euroopan maasta. Se on suurin nuorten päihteiden käyttöä maailmanlaajuisesti vertaileva projekti. Tämä laajennettu yhteenvedo käsittää tiivistelmän ESPAD -raportista, yhdeksän uutta kuviota ja yhden uuden taulukon. Haluamme saada tulokset käytettäväksi mahdollisimman laajasti Euroopassa. Ne ovat saatavissa sähköisessä muodossa 23 kielellä ja painetussa muodossa neljällä kielellä. Yhteenvedo täydentää englannin kielellä saatavilla olevaa koko raporttia.

Tämä monikielinen yhteenvedo on saatu aikaan EMCDDA:n ja ESPAD:n entisestään tiivistyneellä yhteistyöllä. Yhteiset tavoitteemme ovat seuraavat: ESPAD -projektissa kerätyn koululaisten alkoholin ja muiden päihteiden käyttöä koskevan tiedon ja asiantuntemuksen saatavuuden lisääminen; koululaiskyselyistä saadun tiedon saatavuuden, laadun ja vertailtavuuden parantaminen ja mahdollisimman analyyttisen käsityksen saaminen tältä alueelta.

EMCDDA:n tehtävä on kerätä, analysoida ja levittää tosiasioihin perustuvaa, objektiivista, luotettavaa ja vertailukelpoista tietoa Euroopan huumeilanteesta. Keskeistä EMCDDA:n työssä on yhteistyö huumeiden alueella toimivien eurooppalaisten ja kansainvälisten organisaatioiden kanssa, ja tarkoituksena on lisätä ymmärtämystä siitä, mistä yleismaailmallisessa huumeilmiössä on kysymys.

ESPAD -tiedoista on tullut entistä tärkeämpi osa EMCDDA:n raportointia, ja ne edistävät arvokkaalla tavalla eurooppalaisen kokonaiskuvan saamista nuorisosta. ESPAD -projekti varmistaa yhteisen lähestymistavan tietojenkeruuseen 15–16-vuotiaiden koululaisten päihteidenkäytöstä Euroopassa, ja sen avulla voidaan seurata päihteiden käytössä ajassa tapahtuvia muutoksia. Tämä on toinen EMCDDA:n tukema monikielinen tiivistelmä. Virasto on myös tukenut taloudellisesti liittymistä valmistelevan tukivälineen (IPA) kautta ESPAD-koululaiskyselyn tietojenkeruuta kuudessa Balkanin maassa.

Haluamme kiittää kaikkien ESPAD -maiden hallituksia ja kansalaisjärjestöjä, jotka ovat osallistuneet tämän tärkeän työn rahoittamiseen sekä tiedon keräämiseen, analysoimiseen ja levittämiseen. ESPAD -projektin työ ei olisi ollut mahdollista ilman Ruotsin terveys- ja sosiaaliministeriön avokätistä tukea.

Wolfgang Götz, EMCDDA:n johtaja

Björn Hibell, ESPAD-koordinaattori

Yhteenveto

Eurooppalaisten alkoholin ja muiden huumausaineiden käyttöä koskevan koululaiskyselyn (ESPAD) päätavoitteena on kerätä vertailukelpoista tietoa 15–16-vuotiaiden eurooppalaisten koululaisten päihteidenkäytöstä, jotta voitaisiin seurata päihteiden muutoksia sekä maiden sisällä että maiden välillä. Tähän mennessä ESPAD -projekti on kerännyt aineiston viisi kertaa. Ensimmäinen tutkimus, johon osallistui 26 maata, tehtiin vuonna 1995. Vuoden 2011 tutkimuksen osallistui 37 maata, mutta vain 36 maan tulokset vuodelta 2011 ovat käytettävissä, sillä Mansaarella kerätyistä tiedoista ei valitettavasti voitu julkaista tuloksia.

Tässä yhteenvedossa esitellään tärkeimpiä tuloksia vuoden 2011 tutkimuksesta ESPAD -maissa sekä havaintoja pitkän ajan trendejä. Johdannossa esitellään tutkimusmenetelmät lyhyesti.

Yhteistyöprojektin perustan muodostavat osallistuvien maiden riippumattomat tutkimusryhmät. Vuoden 2011 ESPAD -tietojen keruu kattoi yli 100 000 koululaista seuraavista maista: Albania, Belgia (Flanderit), Bosnia ja Hertsegovina (Serbitasavalta), Bulgaria, Färsaaret, Islanti, Irlanti, Italia, Kreikka, Kroatia, Kypros, Latvia, Liechtenstein, Liettua, Malta, Mansaari, Moldova, Monaco, Montenegro, Norja, Portugali, Puola, Ranska, Romania, Ruotsi, Saksa (viisi osavaltiota), Serbia, Slovakia, Slovenia, Suomi, Tanska, Tšekki, Ukraina, Unkari, Viro, Venäjän federaatio (Moskova) ja Yhdistynyt kuningaskunta.

Espanja ei ole ESPAD -maa kuten ei Yhdysvallatkaan. Espanja on kuitenkin ollut läheisessä yhteistyössä ESPAD -projektin kanssa vuodesta 1995 lähtien ja sen vuoksi tiedot Espanjan kansallisen koululaisten päihdekyselystä on sisällytetty 2011 ESPAD -raporttiin aina kun ne ovat vertailukelpoisia tai se on mahdollista.

Tutkimusmenetelmät ja aineiston laatu

Kyselyt tehtiin yhteistä kyselylomaketta ja standardoitua menetelmää käyttäen, jotta varmistettaisiin saatavan aineiston mahdollisimman hyvä vertailukelpoisuus. Tiedot kerättiin pääasiassa keväällä 2011. Kohderyhmänä olivat vuonna 1995

syntyneet koululaiset, joiden ikä aineistonkeruun aikana oli keskimäärin 15,8 vuotta.

Aineisto kerättiin ryhmäkyselynä. Koululaiset täyttivät kyselylomakkeet anonymisti oppitunnilla, ja aineiston keruusta vastasivat opettajat tai tutkimusapulaiset. Vuoden 2011 luokkaotokset ovat kansallisesti edustavia neljää poikkeusta lukuun ottamatta: Belgiasta kerätty aineisto rajoittui maan hollanninkieliseen osaan (Flanderit), Bosniassa ja Hertsegovinassa kysely tehtiin vain Serbitasavallassa, Kyproksella kysely rajoitettiin niille alueille, joita hallitus valvoo, Saksassa vain viidessä 16 osavaltiosta, ja tietojenkeruu Venäjän federaatiossa rajoittui Moskovaan.

Kansainvälisen raportin sisältö perustuu ESPAD -koordinaattoreille ja tietokannan hoitajalle toimitettuihin standardoituihin maaraportteihin ja aineistoihin. Joissakin maissa oli pieniä metodologisia ongelmia, mutta ne eivät ole niin merkittäviä, että tulosten vertailukelpoisuus olisi vakavasti vaarassa. Kokonaisuudessaan tutkimuksen validiteettia voidaan pitää useimpien maiden kohdalla korkeana, mutta on pidettävä mielessä, että kansallinen ja kulttuurinen konteksti, jonka pohjalta koululaiset vastasivat kyselyyn, on kuitenkin mitä luultavimmin vaihdellut. Alhaiseen koulunkäyntiasteeseen on suhtauduttava varauksella, minkä vuoksi Yhdistyneeltä kuningaskunnalta saadut tiedot eivät ole täysin vertailukelpoisia.

Kansallisten otosten koko oli useimmiten 2 400 oppilaan suosituskoon tuntumassa tai suurempi. Poikkeuksena olivat pienemmät maat, joissa koot olivat pienempiä, mutta tutkimus kattoi kaikki oppilaat.

Maiden välisten prosenttiyksikköjen tai pitkän aikavälin eroja on syytä tulkita harkiten. Vuosina 2007–2011 maiden sisällä tapahtuneita muutoksia on testattu tilastollisesti merkitsevien erojen löytämiseksi, kun taas alle neljän prosenttiyksikön suuruisia muutoksia eri aineistonkeruujankohtien välillä ei ole pidetty todellisina muutoksina. Poikien ja tyttöjen välisiä eroja vuonna 2011 on myös testattu eri maissa tilastollisesti merkitsevien erojen löytämiseksi.

Vuoden 2011 tulokset esitetään kahdeksan tärkeimmän muuttujan kannalta jäljempänä esitetyssä yhteenvetotaulukossa, jossa huomattava lasku vuoteen 2007 verrattuna on merkitty vihreällä ja vastaava kasvu punaisella.

Tupakkatuotteet

Koululaiskyselyn alussa esitettiin muutamia kysymyksiä tupakoinnista. Vuoden 2011 tutkimuksessa keskimäärin 54 prosenttia tutkimukseen osallistuneiden maiden koululaisista ilmoitti kokeilleensa tupakoimista ainakin kerran, ja 28 prosenttia oli tupakoinut 30 viime päivän aikana. Kaksi prosenttia kaikista koululaisista oli polttanut vähintään rasiallisen savukkeita päivässä 30 viime päivän aikana.

Kertakokeiluna tapahtuneen tupakoimisen ja viime aikoina (30 viime päivää) tupakoimisen osalta maiden järjestys on pysynyt suurin piirtein samana. Maita, joissa 30 viime päivän aikana tupakointia esiintyi hyvin paljon, ovat Bulgaria, Kroatia, Latvia, Monaco, Ranska, Slovakia ja Tšekki (noin 40 prosenttia), kun taas maita, joissa sitä esiintyi hyvin vähän, ovat Albania, Islanti, Montenegro ja Norja (noin 12 prosenttia). Vastausten perusteella ei voida muodostaa selvää maantieteellistä mallia.

Niiden maiden koululaiset, jotka tupakoivat muita enemmän, myös todennäköisemmin kertovat savukkeiden saamisen olevan helppoa. Tupakoinnin varhainen aloittamisikä (13 vuoden iässä tai nuorempana) liittyy maakohtaisesti tarkasteltuna myös siihen, että tupakointia 30 viime päivän aikana esiintyi paljon. Keskimäärin seitsemän prosenttia koululaisista kertoi polttaneensa savukkeita päivittäin 13 vuoden iässä tai sitä nuorempana.

Kaikkien maiden osalta vuonna 2011 sukupuolierot ovat 30 viime päivän aikaisen tupakoinnin osalta vähäisiä, mutta vuosina 1995 ja 1999 oli havaittavissa pieni ero, kun pojat tupakoivat tyttöjä enemmän. Yksittäisissä maissa voidaan kuitenkin havaita myös vuonna 2011 merkittäviä sukupuolieroja. Yhdessätoista maassa oli suuria eroja poikien ja tyttöjen välillä, pojat tupakoivat enemmän kuudessa maassa ja tytöt viidessä. Poikien tupakointiaste oli noin 16 prosenttia korkeampi kuin tyttöjen esimerkiksi Albaniassa, Kyproksella ja Moldovassa, kun taas tyttöjen tupakointiaste oli noin 15 prosenttia korkeampi Bulgariassa ja Monacossa.

Niissä maissa, joista on saatavana aineistoa kaikista viidestä kyselystä, 30 viime päivän aikainen tupakointi on laskenut seitsemän prosenttiyksikköä vuosina 1999–2007, mutta tilanne on pysynyt muuttumattomana vuonna 2011, kun sitä verrataan vuoteen 2007.

Kahden viimeksi tehdyn tutkimuksen välillä niiden koululaisten osuus, jotka olivat tupakoineet 30 viime päivän aikana, kasvoi merkittävästi seitsemässä maassa ja väheni viidessä. Joissakin maissa kasvu oli todella jyrkkää, 13 prosenttiyksikköä Monacossa ja 10 Portugalissa. Vuoteen 1995 verrattuna suurin lasku (vähintään 20 prosenttiyksikköä alkutilanteeseen verrattuna) tapahtui Islannissa, Irlannissa ja Norjassa. Yhdessäkään maassa ei tapahtunut jatkuvaa kasvua viitenä kyselyjaksona.

Alkoholi

Kaikissa ESPAD -maissa, Islantia lukuun ottamatta, vähintään 70 prosenttia koululaisista on juonut alkoholia ainakin kerran elämässään. Vuoden 2011 tutkimuksessa keskiarvo on 87 prosenttia. Vastaavat keskiarvoluvut 12 viime kuukauden ja 30 viime päivän ajalta ovat 79 ja 57 prosenttia. Kaikkina kolmena kyselyjaksona oli pientä laskua vuodesta 2003 vuoteen 2007 ja vuoteen 2011. Nämä keskiarvoluvut perustuvat maakohtaisiin lukuihin, jotka ovat tietenkin hyvin erilaisia. Esimerkiksi yli 75 prosenttia Tanskan ja Tšekin koululaisista, mutta vain 17 prosenttia Islannin ja 32 prosenttia Albanian koululaisista ilmoitti käyttäneensä alkoholia 30 viime päivän aikana. Selvää maantieteellistä mallia ei ole, mutta lähinnä Pohjoismaissa ja Balkanin maissa kyseinen osuus on melko alhainen.

Alkoholinkäyttöä ainakin kerran 12 viime kuukauden ja 30 viime päivän aikana koskevat kansalliset keskiarvoluvut tyttöjen ja poikien välillä ovat lähes samat, ja jos eroa on havaittavissa, käyttö on yleensä yleisempää pojilla kuin tytöillä. Esimerkiksi 15 maassa 30 viime päivän aikana pojat olivat juoneet alkoholia paljon useammin kuin tytöt, jotka olivat enemmistönä vain kolmessa maassa (Islannissa, Latviassa ja Ruotsissa). Lisäksi, kun asiaa tarkastellaan käytön useuden ja käyttökertojen lukumäärän perusteella, poikien osuus on tavallisesti suurempi.

Niiden koululaisten keskuudessa, jotka ilmoittivat nauttineensa viimeisimmällä juomakerralla useita eri alkoholijuomia, arvioitu keskimääräinen kulutus vaihteli sukupuolen mukaan. Pojat joivat

kolmanneksen enemmän kuin tytöt (vuonna 2011 poikien osuus oli keskimäärin 5,8 senttilitraa ja tyttöjen 4,3 senttilitraa 100-prosenttisena alkoholina). Tässä suhteessa merkittävä ero on havaittavissa lähes kaikissa maissa. Kahdessa maassa (Islannissa ja Ruotsissa) kulutuksen keskiarvo oli lähes sama tytöillä ja pojilla. Valtaosassa maita poikien eniten nauttima alkoholijuoma oli olut. Hieman yli puolessa kaikista maista tytöt juovat eniten väkeviä. Nämä kaksi alkoholijuomaa muodostavat yhdessä noin 70 prosenttia koululaisten kokonaiskulutuksesta.

Maiden väliset erot ovat erittäin suuria. Viimeisimmällä juomakerralla tanskalaiset koululaiset joivat yli kolme kertaa enemmän kuin koululaiset Albaniassa, Moldovassa, Montenegrossa ja Romaniassa. Pääasiallisesti Pohjoismaiden ja Britteinsaarten koululaiset nauttivat suuria määriä alkoholia, kun taas pienempiä määriä nautitaan usein Kaakkois-Euroopassa. Kulutuksen keskiarvo viimeisimmällä juomakerralla pysyi lähes samana vuosina 2011 ja 2007. Merkittävää kasvua tapahtui kuitenkin 10 maassa vuonna 2011 ja laskua puolestaan vain neljässä maassa.

Maakohtaista (tilastollista) korrelaatiota ei ole niiden koululaisten osuuden, jotka nauttivat alkoholia 30 viime päivän aikana, ja viimeisimmällä juomakerralla nautitun määrän välillä. Tämä tarkoittaa, että sekä korkeita että alhaisia juotuja määriä on sekä niissä maissa, joissa on korkea juomistiheys, että maissa, joissa juomistiheys on alhainen.

Maakohtaisesti viimeisimmältä juomakerralta ilmoitetun alkoholinkulutuksen ja kyseisen päivän humaltumistason välillä on vahva korrelaatio. Maissa, joissa koululaiset ilmoittivat käyttäneensä suurempia määriä alkoholia, he myös ilmoittivat korkeampia humaltumistasoja.

Humaltumista voidaan myös mitata kysymällä, kuinka usein koululaiset olivat juoneet kerralla viisi alkoholiannosta tai enemmän 30 viime päivän aikana. Tämä humalahakuisen juomisen mitta on muuttunut jyrkimmin tyttöjen keskuudessa ESPAD-kyselyjen aikana. Keskiarvo on noussut 29 prosentista vuonna 1995 41 prosenttiin vuonna 2007. Vuoden 2011 kyselyssä luku kuitenkin laski 38 prosenttiin. Poikien kohdalla luku on myös hieman alhaisempi vuonna 2011 (43 prosenttia) verrattuna vuoteen 2007 (45 prosenttia) ja hyvin lähellä vuoden 1995 lukua (41 prosenttia).

Sukupuolten välinen ero laski keskimäärin 12 prosenttiyksiköstä vuonna 1995 viiteen

prosenttiyksikköön vuonna 2011, mutta viimeisimmässäkin kyselyssä pojat ilmoittivat humalahakuisesta juomisesta tyttöjä useammin 22 ESPAD-maassa. Yhdessä maassa kuitenkin (Ruotsissa) tyttöjen osuus oli merkittävästi korkeampi. Toiset kolme Pohjoismaata (Suomi, Islanti ja Norja) kuuluvat niihin kymmeneen ESPAD-maahan, joissa vuoden 2011 luvut olivat lähes samat tyttöjen ja poikien kohdalla. Muita tähän ryhmään kuuluvia maita ovat Britteinsaarten maat — Irlanti ja Yhdistynyt kuningaskunta (ei täysin vertailukelpoinen) — naapurimaat Ranska ja Monaco, ja muutamat muut maat eri puolilla Eurooppaa (Belgia, Flanderi; Viro ja Venäjän federaatio, Moskova).

Kaksi Pohjoismaata asettuu asteikon ääripäihin humalahakuisesta juomisesta. Islannissa tällaisesta juomiskäyttäytymisestä 30 viime päivän aikana vuonna 2011 ilmoitti 13 prosenttia, kun vastaava osuus Tanskassa oli yli neljä kertaa suurempi (56 prosenttia). Kartassa ei ole havaittavissa selvää maantieteellistä mallia.

Kahden viimeisimmän kyselyn välillä humalahakuisesta juomisesta kertovat luvut kasvoivat merkittävästi neljässä maassa (Kyproksessa, Kreikassa, Unkarissa ja Serbiassa). Huomattava lasku puolestaan näkyy yhdeksässä tiedoiltaan vertailukelpoisessa maassa, joita ovat neljä Pohjoismaata eli Färsaaret, Islanti, Norja ja Ruotsi. Suurin kasvu, noin 10 prosenttiyksikköä, tapahtui Kyproksessa ja Unkarissa ja suurin lasku, yhdeksän prosenttiyksikköä, Färsaarilla ja Islannissa.

Keskimäärin lähes kuusi kymmenestä koululaisesta oli juonut vähintään lasillisen alkoholia 13-vuotiaana tai nuorempana ja 12 prosenttia oli ollut humalassa kyseisessä iässä. Tällaisen vastauksen antoivat keskimäärin useammin pojat kuin tytöt, ja suuntaus oli sama lähes kaikissa maissa.

Lukuisat koululaiset ilmoittivat 12 viime kuukauden aikana esiintyneistä alkoholinkäyttöön liittyvistä ongelmista. Useimmin ilmoitettu ongelma koski ”huonoa menestystä koulussa tai työssä” (13 prosenttia) ja ”vakavia ongelmia ystävien tai vanhempien kanssa” (12 prosenttia kummankin ryhmän kohdalla). Lukuisat koululaiset ilmoittivat alkoholinkäyttöön liittyvistä ongelmista Bulgariassa, Latviassa, Slovakiassa ja Tšekissä.

Useimmat alkoholinkäyttöön liittyvät ongelmat ovat keskimäärin yleisempiä pojilla. Tämä käy selvimmän esille vastauksista ”fyysisiä tappeluja” ja ”ongelmia poliisin kanssa”. Joidenkin ongelmien keskiarvot ovat

Yhteenvetotaulukko Valikoidut maakohtaiset avainmuuttujat. (Prosentteina, ellei toisin ole merkitty.) ESPAD 2011.
Värit osoittavat merkittäviä muutoksia vuoden 2007 aineistonkeruuseen verrattuna.

	Tupakointi 30 viime päivän aikana	Alkoholin käyttö 30 viime päivän aikana	Humalahakuinen juominen 30 viime päivän aikana ^{a)}	Alkoholin määrä (cl 100 %) viimeisimmällä juomiskerralla, käyttäjien keskuudessa	Kannabiksen käyttö kertakokeiluna	Muiden laittomien huumeiden kuin kannabiksen käyttö kertakokeiluna ^{b)}	Rauhoittavien lääkkeiden käyttö ilman lääkemääräystä kertakokeiluna	Haisteltavien aineiden käyttö kertakokeiluna ^{c)}
Albania	13	32	21	3,0	4	6	8	3
Belgia (Flanderi)	26	69	38	4,7	24	9	8	7
Bosnia ja Herts. (Serbit.)	15	47	31	3,6	4	2	4	5
Bulgaria	39	64	48	4,0	24	10	3	4
Kroatia	41	66	54	6,6	18	5	5	28
Tšekki	23	70	44	4,5	7	7	11	8
Den Tjekkiske Republik	42	79	54	5,6	42	8	10	8
Tanska ^{d)}	24	76	56	9,7	18	5	4	4
Viro	29	59	53	6,0	24	8	8	15
Färösaaret	31	44	33	6,2	5	3	2	6
Suomi	34	48	35	7,5	11	3	7	10
Ranska	38	67	44	..	39	10	11	12
Saksa (5 osavalt.)	33	73	..	5,6	19	8	2	10
Kreikka	21	72	45	4,2	8	5	9	14
Unkari	37	61	45	5,2	19	8	9	10
Islanti	10	17	13	4,8	10	4	8	3
Irlanti	21	50	40 ^{d)}	6,7	18	6	3	9
Italia	36	63	35	4,1	21	6	10	3
Latvia	43	65	49	5,0	24	9	4	23
Liechtenstein	32	66	..	5,1	21	8	2	10
Liettua	37	63	..	4,3	20	6	13	7
Malta	22	68	56	4,7	10	6	3	14
Moldova	15	..	37	2,7	5	4	2	2
Monaco	38	69	39	..	37	11	14	15
Montenegro	12	38	27	3,3	5	5	5	6
Norja	14	35	30	7,1	5	2	4	5
Puola	28	57	37	5,3	23	7	15	8
Portugali	29	52	22	5,0	16	8	7	6
Romania	29	49	36	3,1	7	5	3	7
Venäjän fed. (Moskova)	31	37	24	3,8	15	5	2	9
Serbia	20	52	36	4,2	7	3	7	5
Slovakia	39	60	50	5,3	27	7	4	10
Slovenia	32	65	53	5,4	23	6	5	20
Ruotsi	21	38	31	7,0	9	4	8	11
Ukraina	29	54	30	4,2	11	4	2	3
Keskiarvo	28	57	39	5,1	17	6	6	9
Yhdistynyt kuningaskunta	23	65	52	6,7	25	9	3	10

^{a)} Viisi alkoholiannosta tai enemmän samalla kerralla. Alkoholiannos on lasi/pullo/tölkki olutta (n. 50 cl), lasi/pullo/tölkki siideriä (n. 50 cl), 2 lasia/pulloa limuviinaa (n. 50 cl), lasi viiniä (n. 15 cl), lasi väkeviä (n. 5 cl tai juomasekoitus).

^{b)} Tarkoittaa amfetamiineja, kokaiinia, crackia, ekstaasia, LSD:tä tai muita hallusinoogeeneja, heroiniä ja GHB:tä.

^{c)} Päihytymistarkoituksessa.

^{d)} Vertailukelpoisten tietojen puuttuessa vuodelta 2007 vertailu tehdään vuoden 2003 tietoihin korostaen kolme prosenttiyksikköä suurempia eroja.

■ Laskua ■ Ei muutosta ■ Kasvua □ Vertailu puuttuu

kuitenkin tytöillä ja pojilla suurin piirtein samat, muun muassa vastauksissa ”huono menestys koulussa tai työssä” ja vakavia ongelmia vanhempien tai ystävien kanssa”.

Laittomat huumeet

Lähes joka kolmas koululainen (29 prosenttia) ESPAD-maissa pitää kannabista (melko tai erittäin) helposti saatavana. Maiden välillä on kuitenkin suuria eroja, osuus vaihtelee 59 prosentista Tšekissä kuuteen prosenttiin Moldovassa. Pojat pitävät hieman todennäköisemmin kuin tytöt kannabista helposti saatavana (pojat 33 prosenttia ja tytöt 28 prosenttia vuonna 2011). Tämä suuntaus näkyy myös useimmissa yksittäisissä maissa. Poikia koskevat luvut ovat huomattavasti korkeammat 24 maassa. Amfetamiineja ja ekstaasia ei pidetä niin helposti saatavina kuin kannabista.

Vuosina 1995–2003 laittomien huumeiden käytössä kertakokeiluna havaittu noususuuntaus pysähtyi vuonna 2007, ja maakohtainen keskiarvo oli noin kaksi prosenttiyksikköä alhaisempi kuin vuonna 2003. Taso on pysynyt samana vuonna 2011. Vuonna 1995 koululaisista 11 prosenttia ilmoitti kokeilleensa laittomia huumeita. Vastaava luku vuonna 2011 oli 18 prosenttia. Kahden viimeisimmäksi tehdyn kyselyn välillä havaittiin huomattava kasvu 11 maassa ja huomattava lasku kahdeksassa maassa. Kummastakaan tapauksesta ei ole maantieteellistä mallia, ja sekä kasvua että laskua voidaan havaita sekä korkeimman huumeidenkäytön maissa että alhaisimman huumeidenkäytön maissa.

Vuoden 2011 kyselyn mukaan keskimäärin 21 prosenttia pojista ja 15 prosenttia tytöistä on kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran. Pojat ovat kokeilleet selvästi todennäköisemmin kaikkien kyselyjen mukaan. Viimeisimmässä kyselyssä havaittiin selvästi korkeammat luvut poikien kohdalla useammassa kuin kahdessa kolmasosassa ESPAD-maita.

Laittomien huumeiden ilmoitettu käyttö vaihtelee huomattavasti maittain. Tšekissä lähes puolet (43 prosenttia) koululaisista ilmoitti käyttäneensä huumeita, kuten myös melko monet koululaiset (noin 39 prosenttia) Ranskassa ja Monacossa. Sitä vastoin vain noin kuusi prosenttia koululaisista ilmoitti käyttäneensä laittomia huumeita Bosniassa ja Hertsegovinassa (Serbitasavallassa), Färsearilla, Moldovassa, Montenegrossa ja Norjassa. Huumeidenkäytön esiintyvyys on usein vähäisempää

Kaakkois-Euroopassa, muun muassa useissa Balkanin maissa, ja Pohjoismaissa.

Valtaosa laittomia huumeita kokeilleista koululaisista on käyttänyt kannabista. Koululaisista 17 prosenttia ilmoitti vuonna 2011 käyttäneensä kannabista ainakin kerran, ja kuusi prosenttia oli kokeillut yhtä tai useampaa luetelluista laittomista huumeista. Ekstaasi ja amfetamiinit sijoittuvat jaetulle toiselle tilalle (kummankin osuus 3 prosenttia), kun taas kokaiinin, crackin, LSD:n ja heroinin käytöstä ilmoitettiin edellisiä harvemmin (1–2 prosenttia). Belgia (Flanderi), Bulgaria, Ranska, Latvia, Monaco ja Yhdistynyt kuningaskunta (ei täysin vertailukelpoinen) ovat vuonna 2011 muiden laittomien huumeiden kuin kannabiksen kerran tapahtuneen käytön huippumaita. Esiintyvyys on näissä maissa noin 10 prosenttia. Pojat ovat yleensä tyttöjä useammin kokeilleet muita laittomia huumeita kuin kannabista: poikien osuus on seitsemän prosenttia ja tyttöjen viisi prosenttia vuonna 2011. Luvut ovat poikien kohdalla selvästi korkeammat 14 maassa. Tosin yhdessä maassa, Monacossa, huomattavasti useammat tytöt ilmoittivat kokeilleensa kannabista.

Kuten edellä on todettu, kannabis on selvästi eniten käytetty laiton huume. Pojat ilmoittivat keskimäärin tyttöjä useammin kokeilleensa kannabista kerran, ja heidän osuutensa on 19 prosenttia, kun tyttöjen osuus on 14 prosenttia vuonna 2011. Poikia koskevat luvut olivat selvästi korkeammat 27 maassa. Yleisimmän käytön maiden — Tšekki (42 prosenttia vuonna 2011), Ranska ja Monaco (kumpikin noin 38 prosenttia) — ja vähäisimmän käytön maiden — Albania, Bosnia ja Hertsegovina (Serbitasavalta), Färsearet, Moldova, Montenegro ja Norja (4–5 prosenttia kukin) – välillä on suuri ero. Vuosina 2007–2011 kannabista kokeilleiden koululaisten osuus kasvoi merkittävästi 11 maassa ja väheni viidessä maassa. Jyrkin kasvu voitiin havaita Ranskassa ja Monacossa (8–9 prosenttiyksikköä) ja suurin lasku Venäjän federaatiassa (Moskovassa) (11 prosenttiyksikköä).

Kannabista ilmoitti 12 viime kuukauden aikana käyttäneensä 13 prosenttia kaikista koululaisista, 15 prosenttia pojista ja 11 prosenttia tytöistä. 30 viime päivän aikana tapahtuneesta käytöstä ilmoitti kahdeksan prosenttia pojista ja viisi prosenttia tytöistä (keskiarvo on seitsemän prosenttia). Useimmissa maissa (27 maassa vuonna 2011) pojat olivat käyttäneet kannabista selvästi tyttöjä useammin 30 viime päivän aikana. Kahdessa yleisimmän

käytön maassa (Ranskassa ja Monacossa) useampi kuin joka viides koululainen ilmoitti käyttäneensä kannabista 30 viime päivän aikana, kun taas vastaava käyttäjämäärä oli vain 1–2 prosenttia Albaniassa, Bosniassa ja Hertsegovinassa (Serbitasavallassa), Färsearilla, Moldovassa, Norjassa ja Romaniassa.

Kannabiksen käytön suhteellisen suuri esiintyvyys eurooppalaisten nuorten keskuudessa nostaa esiin kysymyksen sen mahdollisista yksilöön ja yhteiskuntaan kohdistuvista kielteisistä vaikutuksista. Valinnaisen CAST-asteikko-osan analyysin perusteella arvioitiin kannabikseen liittyvien ongelmien riski niissä 13 ESPAD -maassa (36 maasta), jotka olivat toimittaneet kyseistä aineistoa. Kaiken kaikkiaan vuonna 2011 yhdellä kolmesta viimeisen vuoden aikana kannabista käyttäneellä (33 prosenttia) luokiteltiin olevan korkea kannabikseen liittyvien ongelmien kehittymisen riski, ja korkean riskin käyttäjiä kaikkien maiden osalta oli 1–9 prosenttia, keskimäärin viisi prosenttia.

Vain harvassa maassa laittomia huumeita kokeilleiden osuus vuonna 2011 oli alhaisempi kuin vuonna 1995. Kuvaavin tapaus on Irlanti, jossa 37 prosenttia koululaisista oli kokeillut vuonna 1995, mutta vuonna 2011 vain 19 prosenttia. Samana ajanjaksona voidaan havaita laskua 12 prosentista seitsemään prosenttiin Färsearilla, kun taas Yhdistyneen kuningaskunnan luku laski 42 prosentista vuonna 1995 29 prosenttiin vuonna 2007.

Yleisesti voidaan havaita, että laittomien huumeiden käytön kasvu vuosien 1995 (11 prosenttia) ja 2003 (20 prosenttia) välisenä aikana ESPAD -maissa pysähtyi vuonna 2003, ja keskimääräinen esiintyvyys oli 18 prosenttia vuosina 2007 ja 2011.

Muut päihteet

Erilaisten ilman lääkemääräystä käytettyjen rauhoittavien lääkkeiden ainakin kerran tapahtuneesta käytöstä ilmoitettiin eniten Liettuassa, Monacossa ja Puolassa — noin 14 prosenttia koululaisista ilmoitti käytöstä vuoden 2011 tutkimuksessa — vähiten taas ilmoitettiin Färsearilla, Liechtensteinissä, Moldovassa, Saksassa (viidessä osavaltiossa), Venäjän federaatiossa (Moskovassa) ja Ukrainassa (2 prosenttia). Keskimäärin tytöt ilmoittivat hieman poikia enemmän (8 prosenttia vs. 5 prosenttia vuonna 2011) näiden lääkkeiden käytöstä ilman lääkemääräystä, ja tämä suuntaus on havaittavissa useimmissa maissa. Viimeisimmässä

kyselyssä tytöt ilmoittivat selvästi korkeampia lukuja kuin pojat 18 maassa. Luku on yleisesti pysynyt melko vakaana vuosina 1995–2011 (noin 7–8 prosentissa), vaikka merkittävää kasvua tapahtui vuosina 2007–2011 kolmessa maassa ja laskua seitsemässä.

Niiden koululaisten osuus, jotka ilmoittivat käyttäneensä alkoholia yhdessä pillereiden kanssa päihtymystarkoituksessa, oli vuonna 2011 alhaisempi (kuusi prosenttia) kuin vuonna 1999 (yhdeksän prosenttia), ja aleneva suuntaus voidaan todeta molempien sukupuolten kohdalla. Lisäksi toistaiseksi pienin sukupuolten välinen ero näkyy vuonna 2011 (tyttöjen osuus seitsemän prosenttia ja poikien osuus viisi prosenttia).

Ainoastaan rauhoittavien lääkkeiden käyttö ilman lääkemääräystä ainakin kerran ja alkoholin ja pillereiden sekakäyttö ovat keskimäärin yleisempiä tyttöjen kuin poikien parissa kaikkina viitenä tutkimusvuotena.

Ensimmäisestä tutkimusvuodesta 1995 alkaen kerran tapahtuva haisteltavien aineiden käyttö ei muuttunut paljoakaan vuoteen 2007 mennessä. Keskiarvo on 8–9 prosenttia. Kahdessa viimeisimmässä tutkimuksessa havaitaan kuitenkin vähäistä kasvua, 8–10 prosenttia. Aiemmin poikien käyttöosuus oli 1–2 prosenttiyksikköä suurempi kuin tyttöjen, mutta vuonna 2011 molemmat sukupuolet ilmoittivat saman osuuden (10 prosenttia). Tämä on aivan uusi ilmiö.

Lähes puolessa maista (15:ssä 32:sta), joista on vertailtavat tiedot vuosilta 2007–2011, voidaan havaita merkittävää kasvua haisteltavien aineiden kerran tapahtuneesta käytössä, ja merkittävää laskua taas seitsemässä maassa. Jyrkintä laskua tapahtui aiemmassa huippulukujen maassa Kyproksessa, jossa haisteltavia aineita kokeilleiden koululaisten osuus putosi puoleen vuoden 2007 (16 prosenttia) ja 2011 (kahdeksan prosenttia) välisenä aikana. Selvää kasvua voidaan havaita myös kahden viimeisimmän tutkimuksen välillä, esimerkiksi Kroatiassa, jossa osuus kasvoi 11 prosentista 28 prosenttiin, ja Latviassa, jossa osuus kasvoi 13 prosentista 23 prosenttiin. Näissä kahdessa maassa käyttö oli yleisintä vuonna 2011. Alhaisin käyttöaste, kaksi prosenttia, puolestaan oli Moldovassa.

Päihteiden sekakäyttöä analysoidaan omassa luvussaan. Vuoden 2011 tilanne on pysynyt melko vakaana verrattuna vuoteen 2007. Sekakäytön (eli kahden tai useamman päihteen käytön) esiintymisaste

29 maan, joista on vertailtavat tiedot, kokonaisotoksessa oli lähes yhdeksän prosenttia molemmissa tutkimuksissa. Tämä on sama tai korkeampi kuin muiden laittomien huumeiden kuin kannabiksen käyttöluvut. Kolmen tai useamman päihteen käytön esiintyvyys oli 3,5 prosenttia kummassakin tutkimuksessa. Päihteiden sekakäyttö liittyy poikkeavaan käyttäytymiseen, mikä tässä yhteydessä tarkoittaa sitä, että henkilö on ollut tekemisissä poliisin kanssa, joutunut fyysiseen tappeluun, ollut sukupuoliyhteydessä ilman kondomia ja ollut luvatta pois koulusta.

Yhdelläkään tässä osiossa selostetuista päihteistä ei ole selvää maantieteellistä mallia.

Lopuksi

On hyvin tiedossa, että yksilötasolla eri päihteiden käytön välillä on usein yhteys. Vuoden 2011 aineistossa eri päihteiden käytön välillä voidaan havaita selviä yhteyksiä kaikissa maissa. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että niissä maissa, joiden koululaiset ovat ilmoittaneet viimeaikaista (30 viime päivän aikana) alkoholinkäyttöä ja humaltumista, useammat koululaiset todennäköisesti ilmoittavat myös kokeilleensa laittomia huumeita ja haisteltavia aineita ja päinvastoin.

Maakohtaiseen yleiskatsaukseen vuoden 2011 tuloksista valittiin kahdeksan avainmuuttujaa: tupakointi 30 viime päivän aikana, alkoholijuomien kulutus 30 viime päivän aikana, viimeisimmällä juomakerralla kulutettu alkoholin määrä (100-prosenttisena alkoholina), humalahakuinen juominen 30 viime päivän aikana, ainakin kerran tapahtunut marihuanan tai hasiksen (kannabiksen) käyttö, muiden huumeiden kuin kannabiksen ainakin kerran tapahtunut käyttö, rauhoittavien aineiden käyttö ilman lääkemääräystä ainakin kerran ja haisteltavien aineiden ainakin kerran tapahtunut käyttö.

Avainmuuttujien maakohtaisia esiintyvyyksilukuja verrattiin kaikkien maiden keskiarvoihin. Usein keskiarvon tuntumassa olevia maita ovat Portugali ja Puola. Alhainen esiintyvyys näkyy Islannissa ja naapurimaissa Albaniassa, Bosniassa ja Hertsegovinassa (Serbitasavallassa), Moldovassa ja Montenegrossa. Korkean esiintyvyyden maita on vaikeampi tunnistaa, eikä yksikään yksittäinen maa ylitä keskiarvoa kaikissa mitoissa. Tällaisessa yhteydessä voitaisiin kuitenkin mainita vuodelta 2011 Latvia, Monaco, Ranska, Slovenia, Tšekki ja Viro.

Ilmeisiä maantieteellisiä klustereita ei ole havaittavissa.

Päihteidenkäytön yleiset, viiden tutkimuksen aineistoon perustuvat kaikkia maita koskevat muutokset osoittavat, että kehitys on hieman erilainen riippuen siitä, mitä muuttujaa tarkastellaan. Vuosina 1999–2007 on havaittavissa 30 viime päivän aikana tapahtuneen tupakoinnin väheneminen. Vuoden 2011 luvut eivät ole muuttuneet.

Alkoholin käytössä 30 viime päivän aikana voidaan havaita pientä vähenemistä vuodesta 2003. Humalahakuisessa juomisessa näkyi merkittävä nouseva suuntaus vuosina 1995–2007 (yhdeksän prosenttiyksikön kasvu), mikä selittyy lähinnä useiden maiden raportoimasta esiintymisasteen kasvusta tyttöjen keskuudessa. Tämä suuntaus näyttää kuitenkin pysähtyneen, sillä vuoden 2011 luvut osoittavat hienoista vähenemistä sekä poikien että tyttöjen keskuudessa.

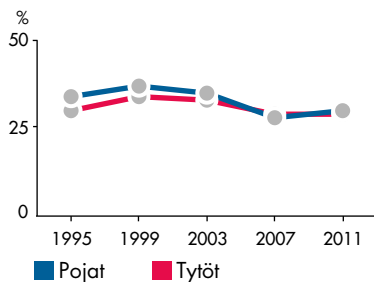
Laittomien huumeiden – pääasiassa kannabiksen – käyttöä ainakin kerran koskeva nouseva suuntaus vuosina 1995–2003 on myös pysähtynyt. Vuosien 2007 ja 2011 luvut ovat kolme prosenttiyksikköä pienemmät kuin vuonna 2003. Muiden laittomien huumeiden kuin kannabiksen kokeilu lisääntyi vuosina 1995–1999, mutta on pysynyt vakaana sen jälkeen.

Rauhoittavien lääkkeiden käyttö ilman lääkemääräystä ainakin kerran ei juuri ole muuttunut koko tutkimuksen aikana. Sama pätee haisteltaviin aineisiin. Tosin vuoden 2011 luku näiden kohdalla on hieman korkeampi kuin vuonna 2007.

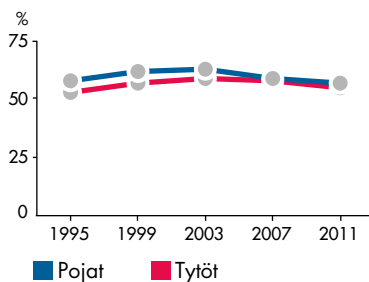
Avainmuuttujia osoittavat luvut olivat poikien kohdalla korkeammat kuin tyttöjen kohdalla ensimmäisessä tutkimuksessa. Poikkeuksena oli rauhoittavien lääkkeiden käyttö ilman lääkemääräystä. Tämä sukupuolten välinen ero tupakan ja alkoholin käytössä 30 viime päivän aikana oli kadonnut lähes kokonaan vuoden 2011 tutkimukseen mennessä. Samoin on käynyt kerran tapahtuvassa haisteltavien aineiden käytössä. Sukupuolten välisen eron merkittävä väheneminen on havaittavissa myös humalahakuisessa juomisessa 30 viime päivän aikana.

Yksittäisten maiden suuntaukset poikkeavat kuitenkin kokonaiskuvasta, mikä näkyy yhteenvetotaulukon väreistä, jotka kuvaavat kahdeksaa avainmuuttujaa. Vuosina 2007–2011 tapahtuneista muutoksista voidaan todeta, että Bosnian ja Hertsegovinan

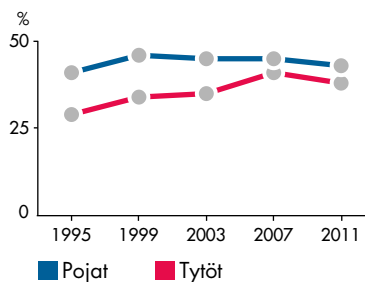
Yhteenveto Kahdeksan muuttujan muutokset, sukupuolen mukaan. 1995–2011. Muuttujien muutoksiin liittyvää aineistoa toimittaneiden 14–26 maan keskiarvoprosentit (ellei toisin ole merkitty).

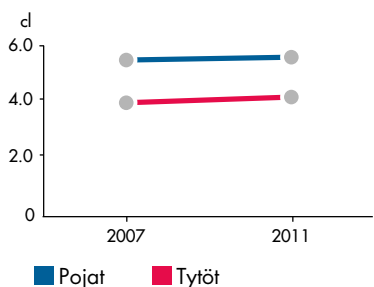
Tupakointi 30 viime päivän aikana. 19 maan keskiarvo. Prosenttia.

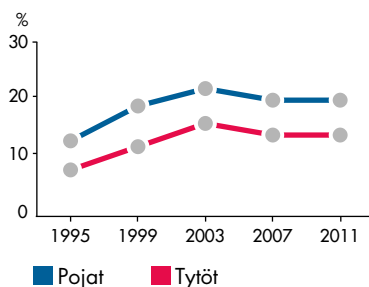
Alkoholijuomien käyttö 30 viime päivän aikana. 18 maan keskiarvo.

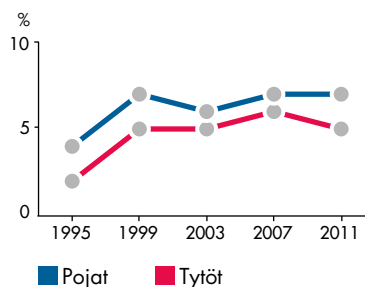
Niiden koululaisten osuus, jotka ovat ilmoittaneet juoneensa viisi alkoholiannosta tai enemmän samalla kerralla 30 viime päivän aikana. 14 maan keskiarvo. (Annos on lasi/pullo/tölkki olutta (n. 50 cl), lasi/pullo/tölkki siideriä (n. 50 cl), 2 lasia/pulloa limuviinaa (n. 50 cl), lasi viiniä (n. 15 cl), lasi väkeviä (n. 5 cl tai juomasekoitus).

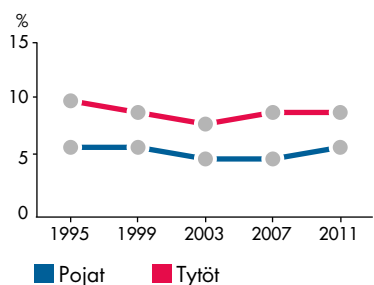
Arvioitu alkoholinkulutus keskimäärin viimeisimmällä juomiskerralla niiden koululaisten keskuudessa, jotka ovat ilmoittaneet viimeisimmän alkoholin kulutuskerran. 26 maan keskiarvo. (cl 100 %)

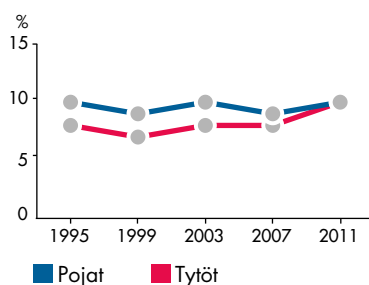
Marihuanan tai hasiksen käyttö kertakokeiluna. 19 maan keskiarvo.

Muiden laittomien huumeiden kuin marihuanan tai hasiksen käyttö kertakokeiluna. 19 maan keskiarvo. (Tarkoittaa amfetamiineja, kokaiinia, crackia, ekstaasia, LSD:tä tai muita hallusinoogeeneja, heroiinia ja -vuodesta 2007 - GHB:tä.)

Rauhoittavien lääkkeiden käyttö ilman lääkemääräystä kertakokeiluna. 19 maan keskiarvo.

Haisteltavien aineiden käyttö kertakokeiluna. 17 maan keskiarvo.

(Serbitasavallan) koululaisia kuvaavat luvut ovat alhaisempia vuonna 2011 vuoteen 2007 verrattuna kaikissa kahdeksassa muuttujassa. Muita maita, joissa on tapahtunut melko paljon vähenemistä, ovat Malta, jossa kuuden muuttujan luvut ovat alhaisemmat vuonna 2011, sekä Islanti, Norja ja Venäjän federaatio (Moskova), joissa viiden muuttujan luvut ovat alhaisemmat. Islannissa ja Norjassa nämä luvut kuvaavat kaikkia alkoholia koskevia muuttujia. Kannabiksen käyttö ainakin kerran ja kaikkien muiden laittomien huumeiden kuin kannabiksen käyttö ainakin kerran on vähentynyt Maltassa ja Venäjän federaatiossa (Moskovassa).

Islannissa, tämä suuntausten jatkuminen näkyi aiemmissa tutkimuksissa, joissa Islanti päätyi johtosijalle alkoholin kulutuksessa ja raittiudessa.

Kuuden avainmuuttujan kohdalla kahdeksasta voidaan havaita merkittävää kasvua Kyproksessa ja viiden kohdalla Kreikassa, Montenegrossa ja Unkarissa. Kyproksen koululaiset ilmoittivat suuremmasta alkoholin ja laittomien huumeiden käytöstä vuonna 2011, ja samaan aikaan haisteltavia aineita käyttäneiden koululaisten osuus laski puoleen. Kreikassa ja Unkarissa kasvu liittyi humalahakuiseen juomiseen ja viimeisimmällä juomakerralla kulutettuun määrään. Montenegrossa kasvu alkoi edellisessä tutkimuksessa todetulta melko alhaiselta tasolta.

Suurin määrä maita (15) ilmoitti vuonna 2011 merkittävästi korkeampia lukuja vuoteen 2007 verrattuna nimenomaan haisteltaviin aineisiin liittyvän avainmuuttujan kohdalla. Muut kasvua osoittavat muuttujat, jotka koskevat melko suurta määrää maita kahdessa viimeisimmässä tutkimuksessa, liittyvät kerran tapahtuneeseen kannabiksen käyttöön (11) ja alkoholin keskimääräiseen kulutukseen viimeisimmällä juomakerralla (10).

Suurin määrä maita (11) ilmoitti merkittävästi alhaisempia lukuja vuonna 2011 vuoteen 2007 verrattuna nimenomaan alkoholin käyttöön 30 viime päivän aikana ja humalahakuiseen juomiseen 30 viime päivän aikana liittyvien avainmuuttujien kohdalla.

Tarkasteltaessa koko ajanjaksoa 1995–2011 kolmen muuttujan (humalahakuisen juomisen, kerran

tapahtuneen kannabiksen käytön ja kerran tapahtuneen muun huumeen kuin kannabiksen käytön) kannalta havaitaan, että vuoteen 1995 verrattuna useimpien maiden luvut ovat pysyneet aika lailla muuttumattomina tai ovat nousseet vuonna 2011. Merkittävin kasvu humalahakuisessa juomisessa, prosenttiyksikköinä mitattuna, on tapahtunut Kroatiassa, Slovakiassa, Sloveniassa ja Unkarissa (21–30 prosenttiyksikköä). Suurin kasvu kerran tapahtuneessa kannabiksen käytössä on havaittavissa Slovakiassa (jossa vuoden 2011 luku on tosin huomattavasti pienempi kuin vuoden 2007 luku), Tšekissä (suurin kasvu vuoteen 2003 asti) ja Virossa (lähinnä vuoteen 2003 asti) (17–20 prosenttiyksikköä). Paria poikkeusta lukuun ottamatta nämä maat sijaitsevat Itä-Euroopassa.

Humalahakuinen juominen 30 viime päivän aikana vuosina 1995–2011 väheni pääasiallisesti Islannissa (23 prosenttiyksikköä), mutta myös Suomessa (vuoteen 2007 asti) ja Ukrainassa (16 prosenttiyksikköä kummassakin maassa). Kerran tapahtunut kannabiksen käyttö väheni 19 prosenttiyksikköä Irlannissa ja 12 prosenttiyksikköä Yhdistyneessä kuningaskunnassa (vuoteen 2007 asti). Nämä kaksi maata ovat myös ainoat maat, joissa muiden huumeiden kuin kannabiksen kerran tapahtunut käyttö väheni merkittävästi, 13 prosenttiyksikköä Yhdistyneessä kuningaskunnassa (1995–2007) ja 10 prosenttiyksikköä Irlannissa. Ukrainaa lukuun ottamatta, nämä maat sijaitsevat Länsi-Euroopassa.

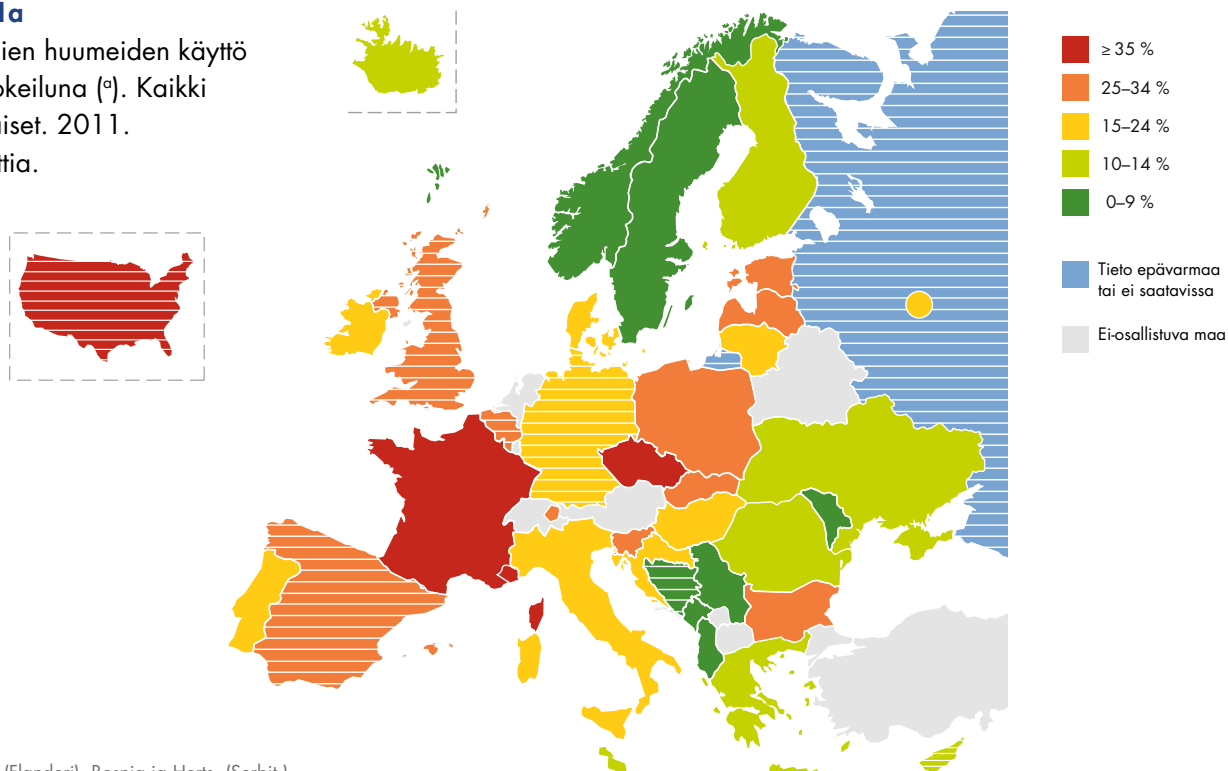
Sama suuntaus on näkyvissä tietysti myös monessa muussa maassa, muun muassa joissakin Pohjoismaissa alkoholinkulutus on vähentynyt. Näin ollen ESPAD -tietoja voidaan analysoida monella eri tavalla, ja onkin toivottavaa, että ESPAD -tutkijat ja heidän kollegansa muista maista käyttävät ESPAD -tietokantoja entistä enemmän tulevina vuosina laajentaakseen tietojään eri päihteiden käytöstä nuorten eurooppalaisten keskuudessa.

Koko ESPAD -raportti 2011 on saatavissa osoitteesta:
<http://www.espad.org/espad-reports>

Keskeiset luvut huumeidenkäytöstä

Kuvio 1a

Laittomien huumeiden käyttö kertakokeiluna ^(a). Kaikki koululaiset. 2011. Prosenttia.

⁽¹⁾ Belgia (Flanderi), Bosnia ja Herts. (Serbit.), Kypros, Saksa (5 osavalt.) ja Venäjän federaatio (Moskova): rajallinen maantieteellinen kattavuus.

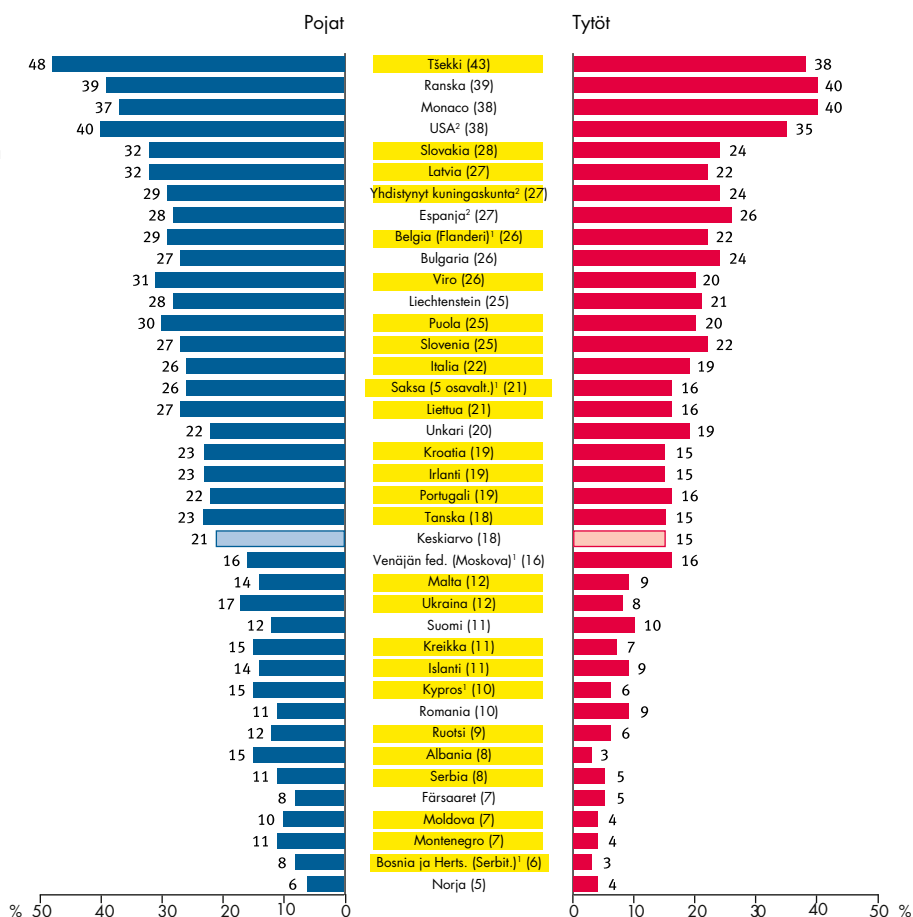
⁽²⁾ Espanja, Yhdistynyt kuningaskunta ja USA: ei täysin vertailukelpoinen.

^(a) Tarkoittaa kannabista, amfetamiineja, kokaiinia, crackia, ekstaasia, LSD:tä tai muita hallusinoogeeneja, heroiinia ja GHB:tä.

Merkittävä ero poikien ja tyttöjen välillä

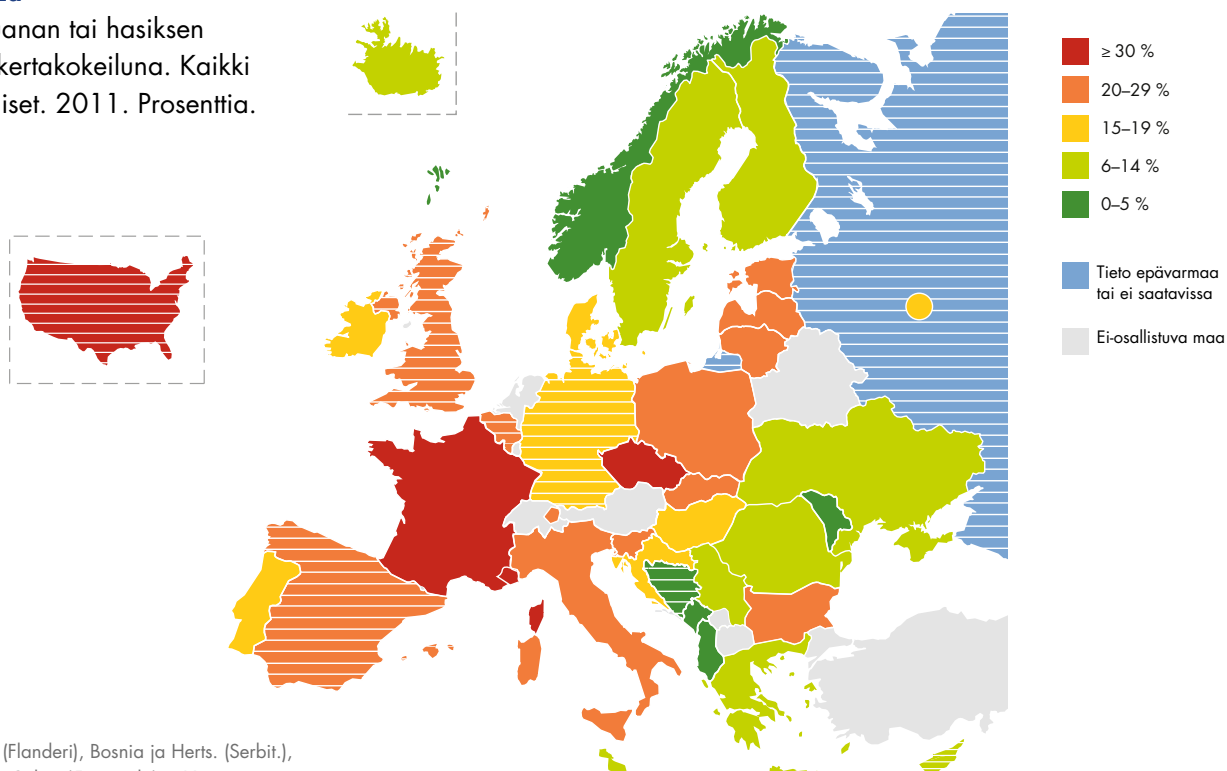
Kuvio 1b

Laittomien huumeiden käyttö kertakokeiluna ^(a), sukupuolen mukaan. 2011. Prosenttia.

Kuvio 2a

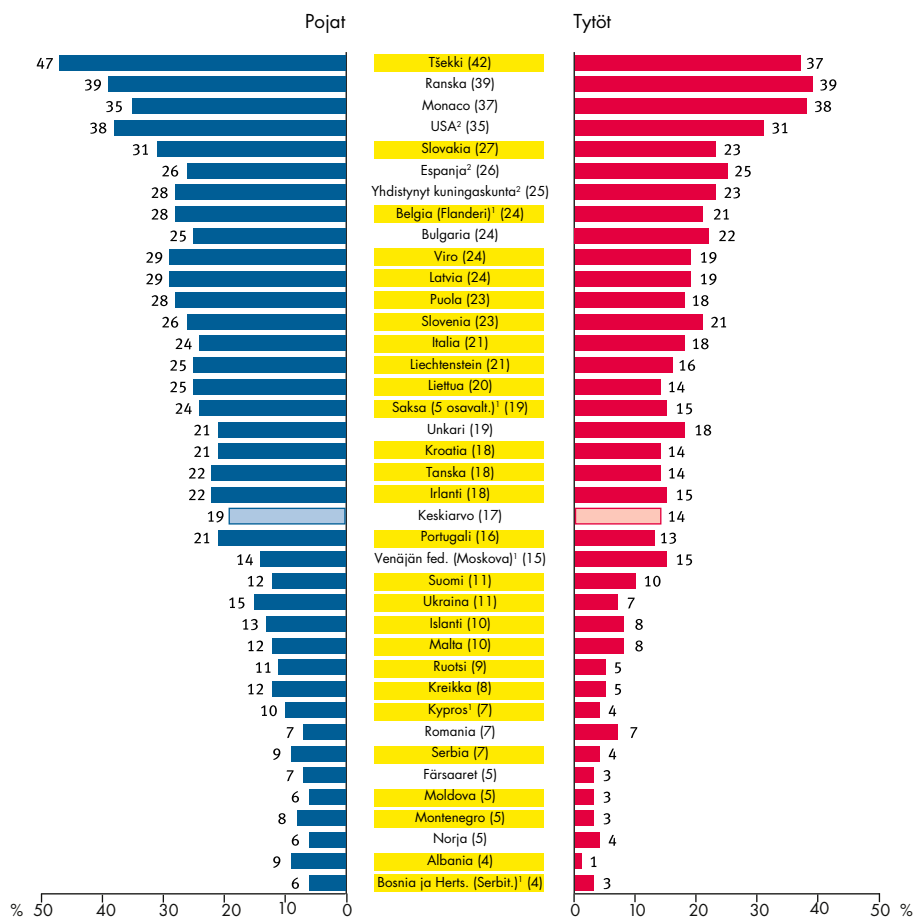
Marihuanan tai hasiksen käyttö kertakokeiluna. Kaikki koululaiset. 2011. Prosenttia.

(¹) Belgia (Flander), Bosnia ja Hertsa. (Serbit.), Kypros, Saksa (5 osavalt.) ja Venäjän federaatio (Moskova): maantieteellinen kattavuus rajallinen.

(²) Espanja, Yhdistynyt kuningaskunta ja USA: ei täysin vertailukelpoinen.

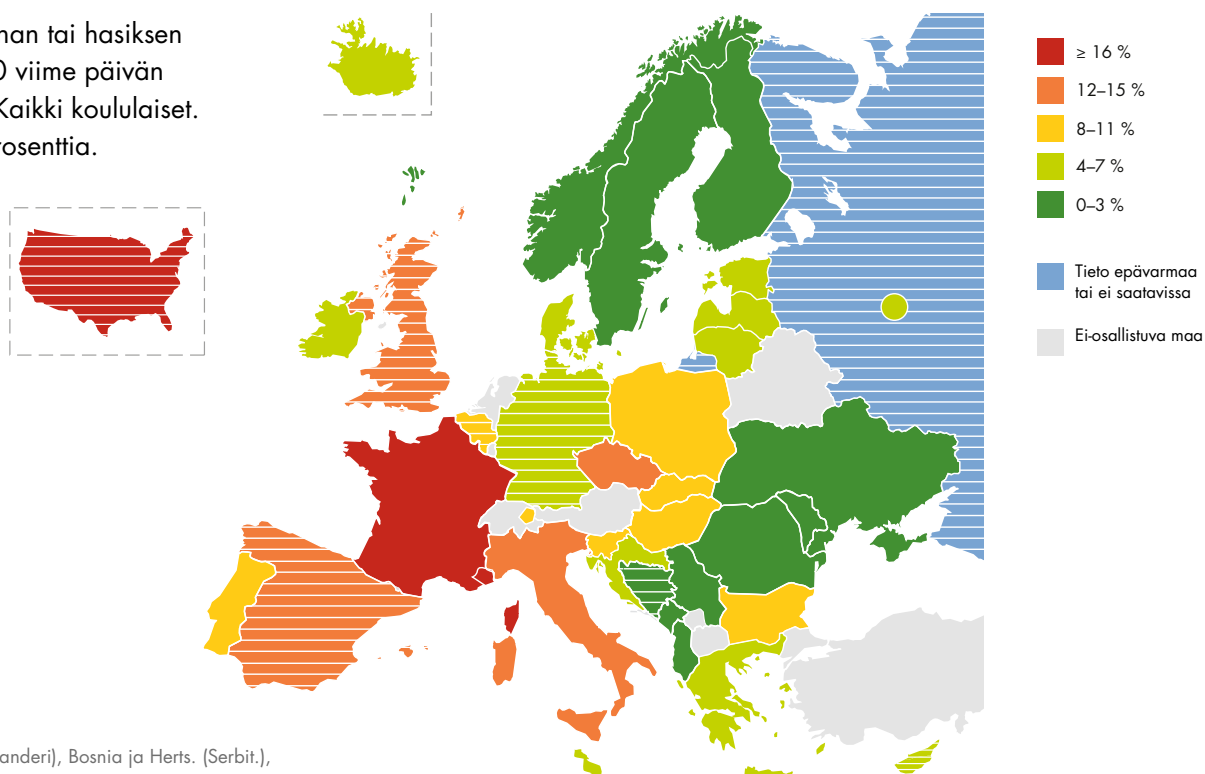
Merkitsevää ero poikien ja tyttöjen välillä

Kuvio 2b

Marihuanan tai hasiksen käyttö kertakokeiluna, sukupuolen mukaan. 2011. Prosenttia.

Kuvio 3a

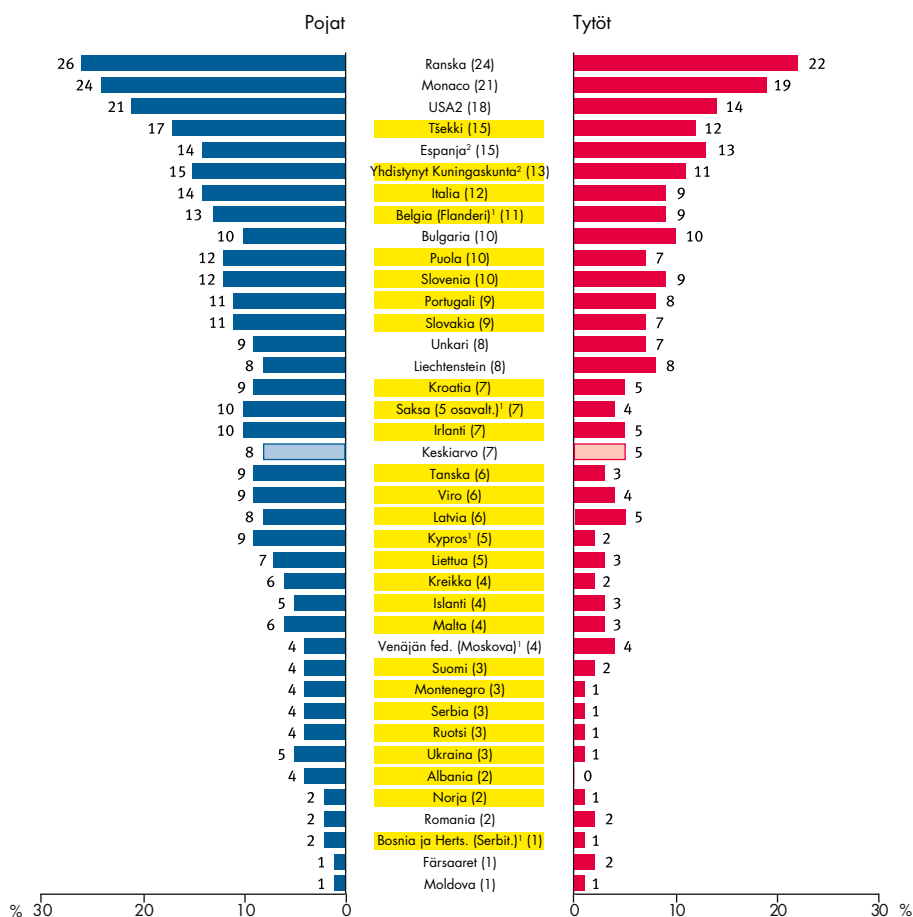
Marihuanan tai hasiksen käyttö 30 viime päivän aikana. Kaikki koululaiset. 2011. Prosenttia.

(¹) Belgia (Flander), Bosnia ja Hertsa. (Serbit.), Kypros, Saksa (5 osavalt.) ja Venäjän federaatio (Moskova): maantieteellinen kattavuus rajallinen.

(²) Espanja, Yhdistynyt Kuningaskunta ja USA: ei täysin vertailukelpoinen.

Merkittävä ero poikien ja tyttöjen välillä

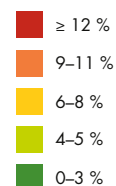
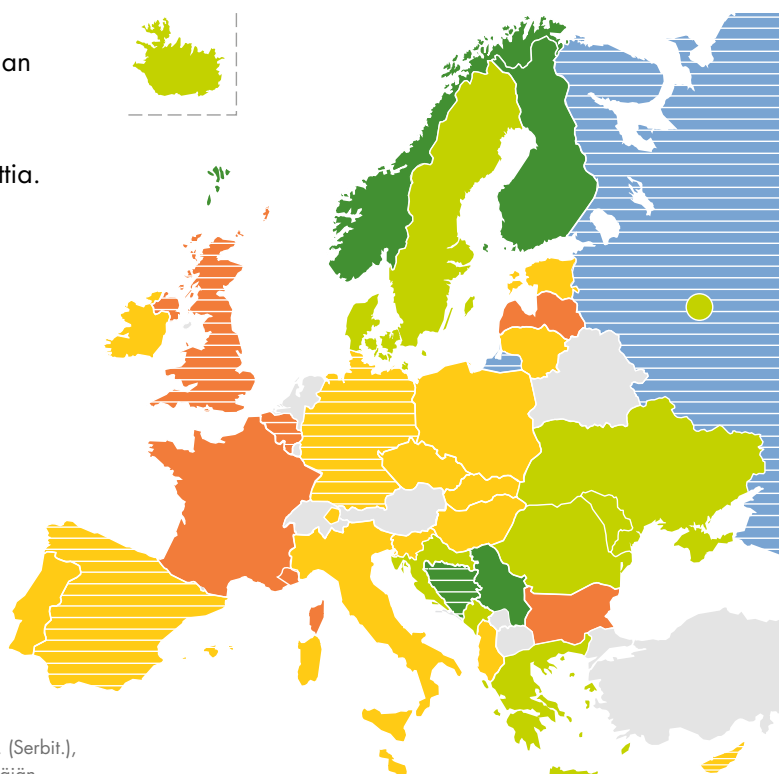
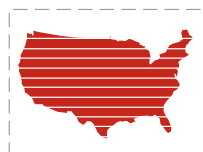

Kuvio 3b

Marihuanan tai hasiksen käyttö 30 viime päivän aikana, sukupuolen mukaan. 2011. Prosenttia.

Kuvio 4a

Muiden laittomien huumeiden kuin marihuanan tai hasiksen käyttö kertakokeiluna ^(a). Kaikki koululaiset. 2011. Prosenttia.

Tieto epävarmaa tai ei saatavissa

Ei-osallistuva maa

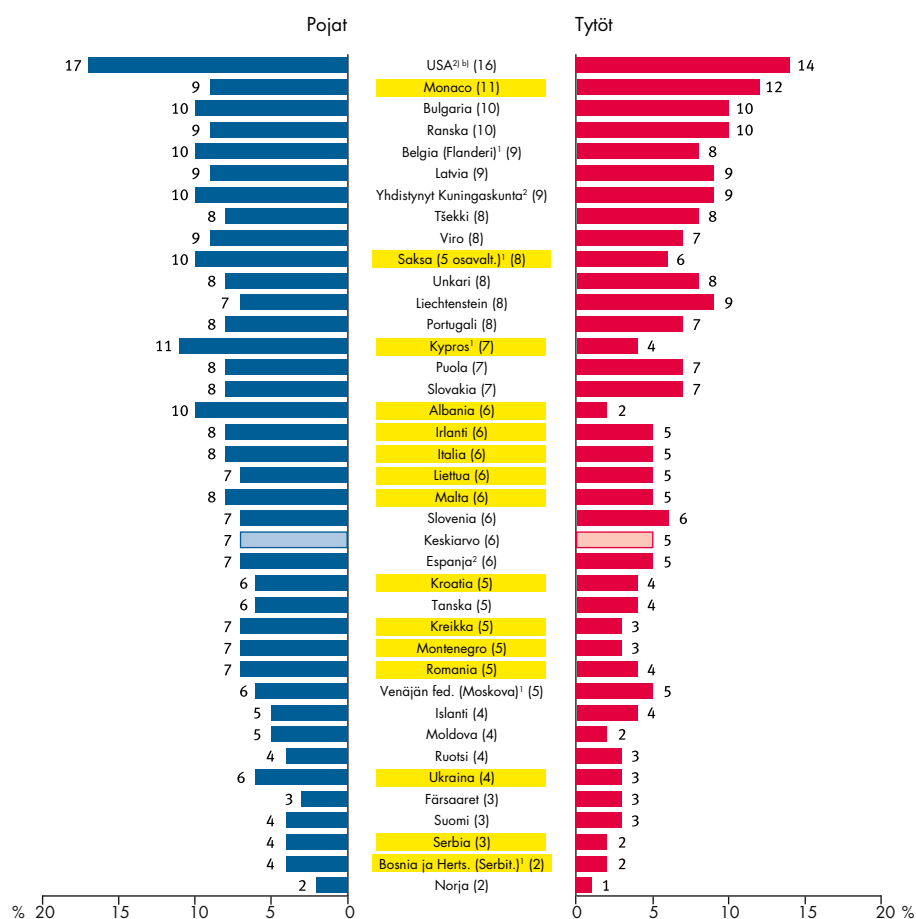
⁽¹⁾ Belgia (Flanderi), Bosnia ja Hertsa (Serbit.), Kypros, Saksa (5 osavalt.) ja Venäjän federaatio (Moskova): maantieteellinen kattavuus rajallinen.

⁽²⁾ Espanja, Yhdistynyt kuningaskunta ja USA: ei täysin vertailukelpoinen.

^(a) Tarkoittaa amfetamiineja, kokaiinia, crackia, ekstaasia, LSD:tä tai muita hallusinogeeneja, heroiinia ja GHB:tä.

^(b) Tarkoittaa rauhoittavia lääkkeitä; ei tarkoita ekstaasia tai GHB:tä.

Merkittävä ero poikien ja tyttöjen välillä

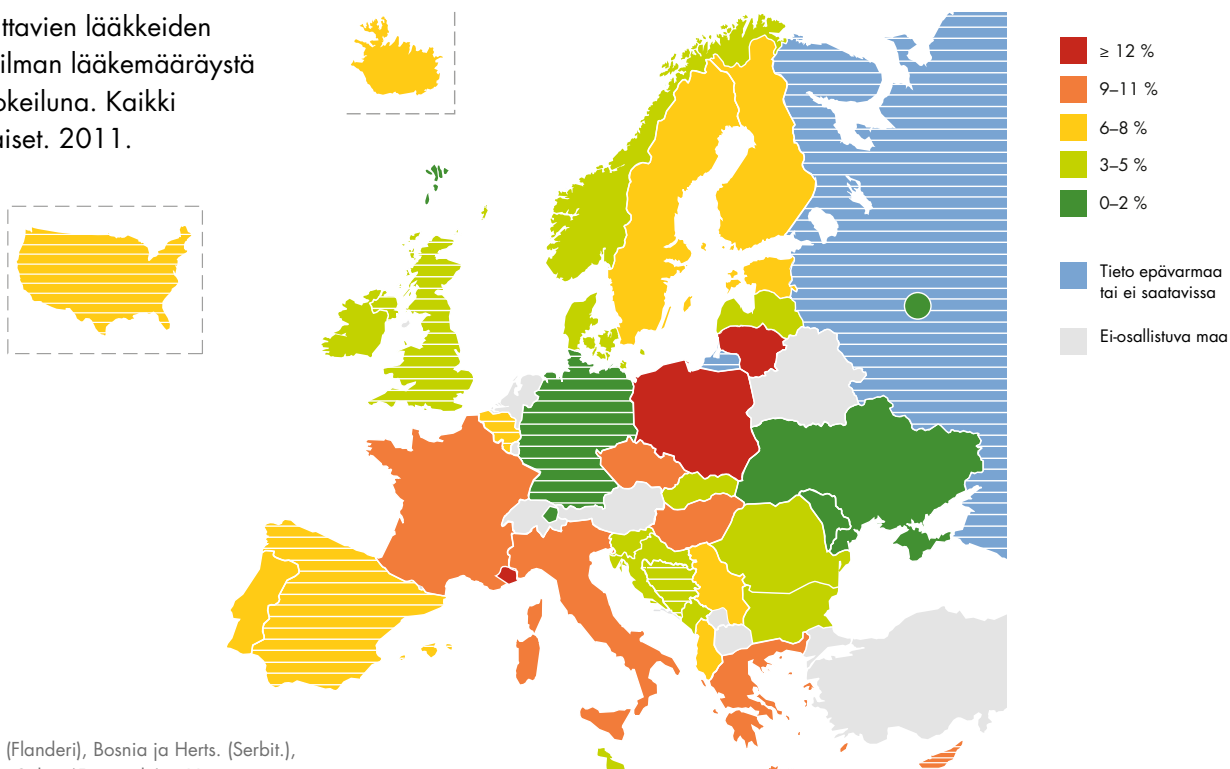

Kuvio 4b

Muiden laittomien huumeiden kuin marihuanan tai hasiksen käyttö kertakokeiluna ^(a), sukupuolen mukaan. 2011. Prosenttia.

Kuvio 5a

Rauhoittavien lääkkeiden käyttö ilman lääkemääräystä kertakokeiluna. Kaikki koululaiset. 2011.

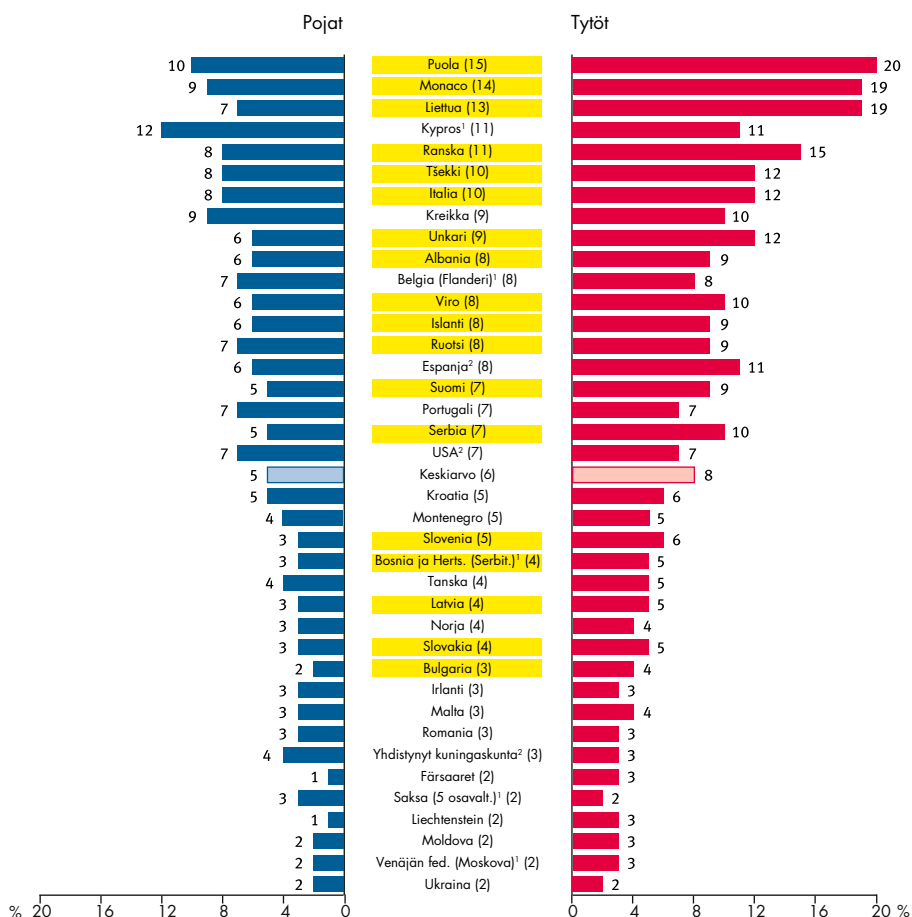
(¹) Belgia (Flander), Bosnia ja Hertsa. (Serbit.), Kypros, Saksa (5 osavalt.) ja Venäjän federaatio (Moskova): maantieteellinen kattavuus rajallinen.

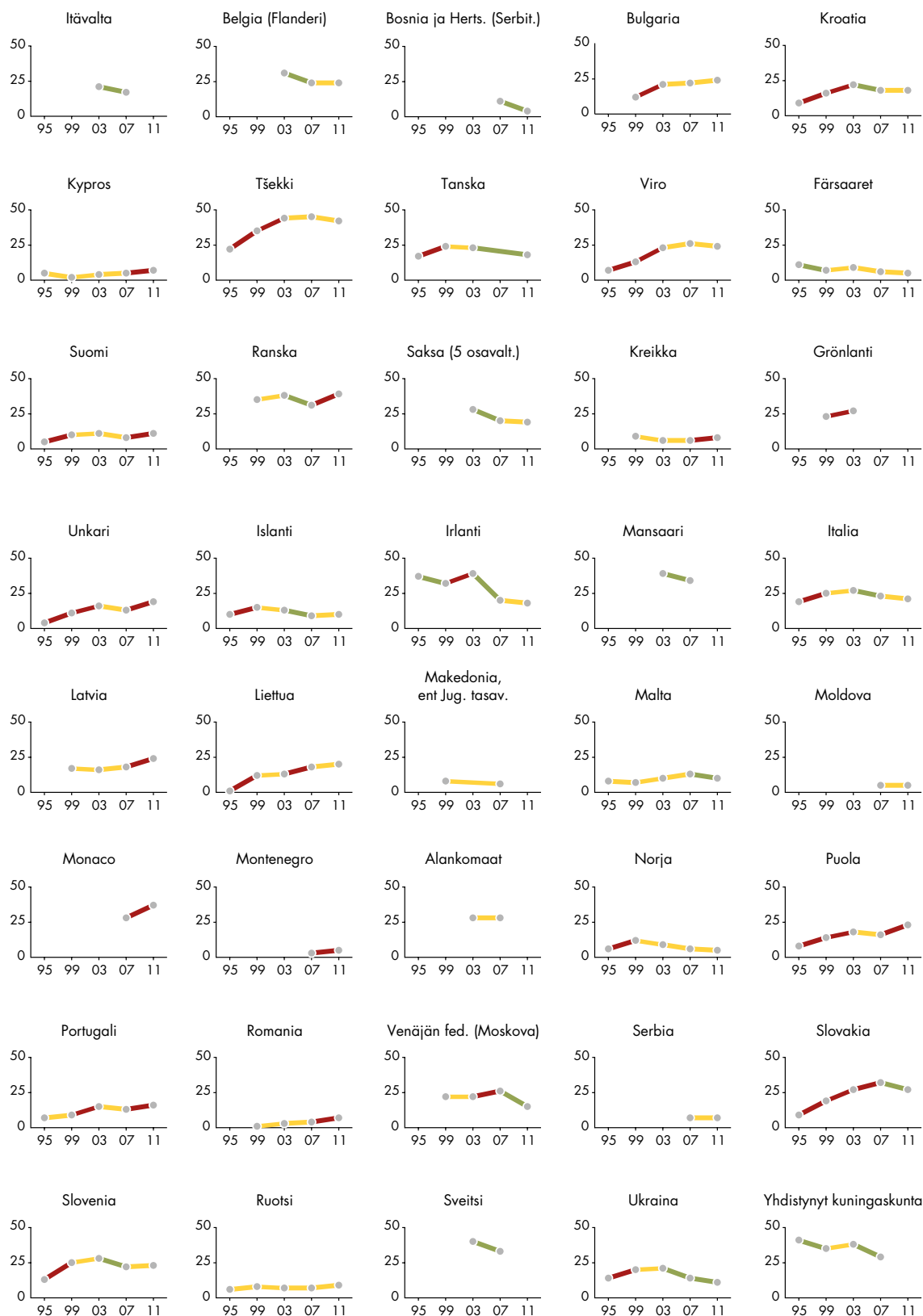
(²) Espanja, Yhdistynyt kuningaskunta ja USA: ei täysin vertailukelpoinen.

Merkittävä ero poikien ja tyttöjen välillä

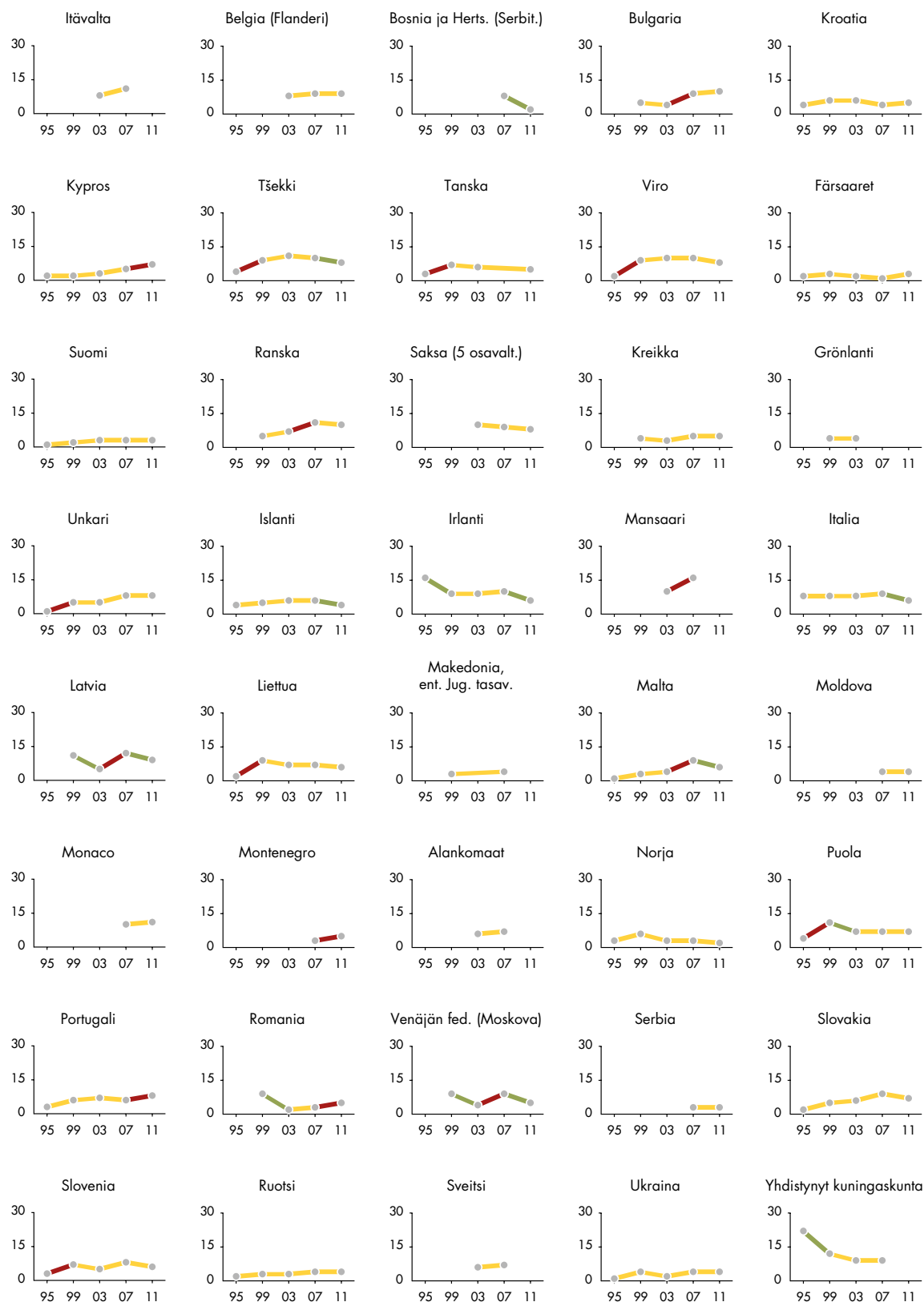
Kuvio 5b

Rauhoittavien lääkkeiden käyttö ilman lääkemääräystä kertakokeiluna, sukupuolen mukaan. 2011. Prosenttia.

Kuvio 6 Marihuanan tai hasiksen käyttö kertakokeiluna, maittain. 1995–2011. Prosenttia.

Huom. Maakohtaiset muutokset vuosina 2007–2011 on testattu tilastollisesti merkitsevien erojen kannalta, lukuun ottamatta kolmea maata, joiden suhteen merkitsevyystestejä ei voitu tehdä (Tanska, Yhdistynyt kuningaskunta ja Norja). Neljää prosenttiyksikköä vähäisempiä muutoksia aiempien aineistonkeruiden välillä ei pidetä todellisina muutoksina. Lasku on merkitty vihreällä, kasvu punaisella ja muuttumattomat tilanteet keltaisella.

Kuvio 7 Muiden laittomien huumeiden kuin marihuanan tai hasiksen käyttö kertakokeiluna, maittain. 1995–2011. Prosenttia.

Huom. Maakohtaiset muutokset vuosina 2007–2011 on testattu tilastollisesti merkitsevien erojen kannalta, lukuun ottamatta kolmea maata, joiden suhteen merkitsevyystestejä ei voitu tehdä (Tanska, Yhdistynyt kuningaskunta ja Norja). Neljää prosenttiyksikköä vähäisempiä muutoksia aiempien aineistonkeruiden välillä ei pidetä todellisina muutoksina. Lasku on merkitty vihreällä, kasvu punaisella ja muuttumattomat tilanteet keltaisella.

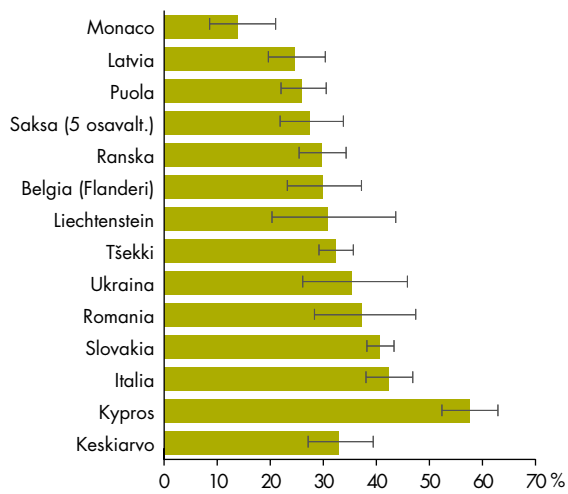
Taulukko 1 Sekakäytön esiintyvyys 29 maassa. Vuosina 2007 ja 2011. Prosenttia.

	2+ päihdettä		3+ päihdettä	
	2007	2011	2007	2011
Belgia (Flanderi)	12,5	12,9	5,4	4,5
Bulgaria	13,0	12,9	5,0	5,2
Kroatia	10,2	12,3	3,4	4,3
Kypros	8,0	11,2	3,0	5,0
Tšekki	16,2	16,1	6,7	5,9
Viro	8,3	7,9	3,6	2,5
Suomi	4,8	5,8	1,7	2,2
Ranska	15,4	20,1	7,6	7,8
Saksa (5 osavalt.)	11,6	9,8	3,9	3,5
Kreikka	7,5	7,5	2,3	2,6
Unkari	9,4	10,2	3,6	5,0
Islanti	5,4	4,1	2,2	1,7
Irlanti	10,2	6,7	4,6	2,4
Italia	16,1	13,1	7,3	6,2
Latvia	9,7	9,2	3,6	3,6
Liettua	9,4	7,7	3,1	2,8
Malta	9,9	7,8	4,0	3,3
Monaco	10,2	17,9	5,0	8,3
Montenegro	2,8	4,4	1,1	2,0
Norja	3,0	1,5	1,6	0,6
Puola	8,2	10,7	3,0	4,0
Portugali	7,4	7,1	2,7	3,1
Romania	4,0	5,5	1,1	1,6
Venäjän fed. (Moskova)	6,8	6,4	2,4	1,8
Serbia	6,2	5,9	2,0	2,1
Slovakia	12,2	9,4	4,7	3,5
Slovenia	10,2	9,8	4,2	4,0
Ruotsi	3,7	3,9	1,6	1,2
Ukraina	5,8	5,0	1,8	1,9

Huom. Sekakäytöllä tarkoitetaan useamman kuin yhden seuraavan aineen käyttöä: tupakkatuotteet (enemmän kuin viisi savuketta päivässä 30 viime päivän aikana), alkoholi (vähintään 10 käyttökertaa 30 viime päivän aikana), kannabis (kaikki käyttö 30 viime päivän aikana), muut laittomat huumeet (amfetamiinit, kokaiini, crack, heroini ja ekstaasi sekä LSD ja muut hallusinogeenit) (kaikki kertakokeilut) ja rauhoittavat lääkkeet ilman lääkemääräystä (kaikki kertakokeilut).

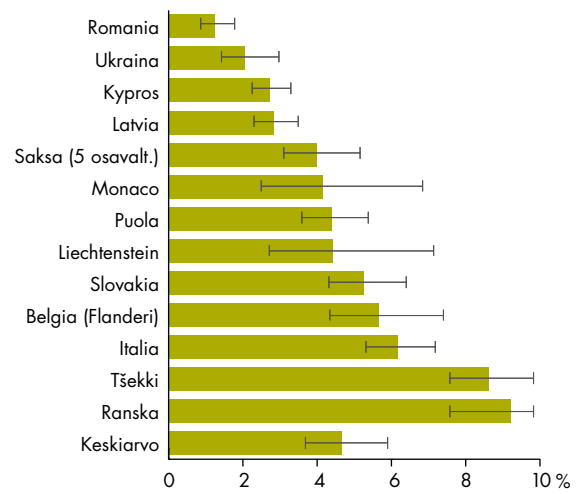
Kuvio 8

Korkean riskin käyttäjien osuus niiden joukosta, jotka ovat käyttäneet kannabista 12 viime kuukauden aikana

Kuvio 9

Maakohtainen korkean riskin käyttäjien osuus kaikkien koululaisten keskuudessa

Huom. Kannabiksen väärinkäytön seulontakoetta (Cannabis Abuse Screening Test, CAST) käytettiin arvioitaessa kannabikseen liittyviä ongelmia 13 ESPAD-maassa (36 maasta), jotka olivat toimittaneet ao. tietoja. CAST:n pisteasteikko vaihtelee välillä 0–6, joista kaksi pistettä tai sitä useampi piste osoittaa korkean riskin kannabiksenkäyttöä.

Euroopan huumaussaineiden ja niiden väärinkäytön seurantakeskus

Yhteenveto — ESPAD -raportti 2011

Luxemburg: Euroopan unionin julkaisutoimisto

2012 — 22 s. — 21x29,7 cm

ISBN 978-92-9168-515-8

Tietoa EMCDDA:sta ja ESPAD -projektista

Euroopan huumausaineiden ja niiden väärinkäytön seurantakeskus (EMCDDA) on yksi Euroopan unionin erillisvirastoista. Lissabonissa sijaitseva keskus perustettiin vuonna 1993, ja se on Euroopassa huumausaineiden ja niiden väärinkäyttöä koskevien monipuolisten tietojen keskeinen lähde.

EMCDDA kerää, analysoi ja levittää tosiasioihin perustuvaa, objektiivista, luotettavaa ja vertailukelpoista tietoa huumausaineista ja niiden väärinkäytöstä. Näin se pyrkii antamaan julkisuuteen tosiasioihin perustuvan kokonaiskuvan huumausaineiden käytöstä Euroopassa.

Alkoholia ja muita päihteitä koskeva koululaiskysely (ESPAD) suoritettiin itsenäisten tutkimusryhmien yhteistyönä yli 40:ssä Euroopan maassa. Se on maailman laajin kansainvälinen tutkimus nuorten päihteidenkäytöstä.

ESPAD -projekti aloitettiin vuonna 1993. Aloitteen siitä teki Ruotsin Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) Euroopan neuvoston Pompidou-ryhmän tukemana. Ensimmäiset tiedot kerättiin 26 maasta vuonna 1995. Vuoden 2011 ESPAD -raportissa esitetään 36 maassa vuonna 2011 suoritettujen viidennen tiedonkeruun tulokset.

Tämä monikielinen tiivistelmä on EMCDDA:n ja ESPAD -projektin yhteistyön tulos. Yhteisenä tavoitteenamme on laajentaa ESPAD -projektin avulla hankitun tiedon ja asiantuntemuksen saatavuutta alkoholin ja muiden päihteiden käytöstä koululaisten keskuudessa sekä parantaa kouluissa tehtyjen kyselytutkimusten tietojen saatavuutta, laatua ja vertailtavuutta.

